

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Sønderjydske

MAANEDSSKRIFT

Udgivet af Historisk Samfund for Sønderjylland
ved H. Neumann og Peter Kr. Iversen

INDHOLD:

J. Raben: Storstensgrave paa Als.

M. H. Nielsen: Fra Ballum Enge III.

Chr. Stenz: Flygtningenes Indflydelse paa Sproget i Sydslesvig.

Peter Kr. Iversen: For hundrede Aar siden, (fortsat)

E. Kromann: Musikalsk Akcent i Dansk (anmeldt).

Historisk Samfunds Aarsmøde afholdes Søndag den 30. Maj i Christiansfeld.

Sønderjydske Maanedsskrifts Ekspedition: Museumsinspektør H. Neumann, Aastrupvej, Haderslev.
Arkivar Peter Kr. Iversens Adresse er: Landsarkivet, Aabenraa.

Sorø Amtstidende

Dagligt Gennemsnits-Oplag
for 1. Halvaar 1944 if. Dansk
Oplagsk. **17.091 Eksempl.**

Akciøntstrykkeri, Lystryksanstalt, Clichéfabrik, Bogbinder
Hovedkontor: **Slagelse**. Telf. 2000.
Hovedstadskontor: Telf. Palæ 4758.

Roskilde Dagblad

Byens og Egnens Blad
*Søger De Husassistent eller anden Medhjælp da averter i
Roskilde Dagblad. Søger De Plads i Nærheden af Køben-
havn, faar De den bedst gennem en Annonce i Roskilde
Dagblad. Vort Trykkeri leverer Tryksa. e. af enhver Art.
Telefon Roskilde 601 (2 Linie)*

Sparekassen i Nykøbing paa Falster

Langgade 5

Telefon 216

Spare- og Laanekassen for Hobro og Omegn

HOBRO — Telefon 13

Banken for Skanderborg og Omegn

Kontortid 10—3 Telefon 516, 517 og 518

Skanderborg

Sparekassen for Skagen og Omegn

Telefon 57

Skagen

Tydske Tidende

Syd- og Sønderjyllands
største Blad

DET LOLLAND-FALSTERSKE JERNBANE-SELSKAB

HORSENS HAVN

- ◆ Mange moderne Stykgodskraner.
- ◆ 7,00 m Vanddybde.
- ◆ Havnen kan besejles Dag og Nat.
- ◆ Store Arealer ved Kaj og Jernbane-
spor ledige til Udleje.

Bornholms Tidende

Øens største og eneste Oplags-
kontrollerede Blad.

Telf. 121

Telf 355

HEJMDAL

Landsdelens Blad

Læs

Dannevirke

Sønderjyllands ældste Blad

Landbostandens Sparekasse

Nykøbing F. Tlf. 197 - 1197

Sønderjyllands Kreditforening
Haderslev

Graasten Bank ^A/₁₅

Kontortid 9—12 & 2—4

Lørdag 9—1

GRAASTEN

Aktieselskabet

Banken for Hobro
og Omegn

Aktieselskabet

Landbobanken i Skive
SALLING BANK

Kontortid: 9—12 og 2—5
Lørdag 9—2.

Telefon 700 . Skive.

Horsens Landbobank ^A/₁₅

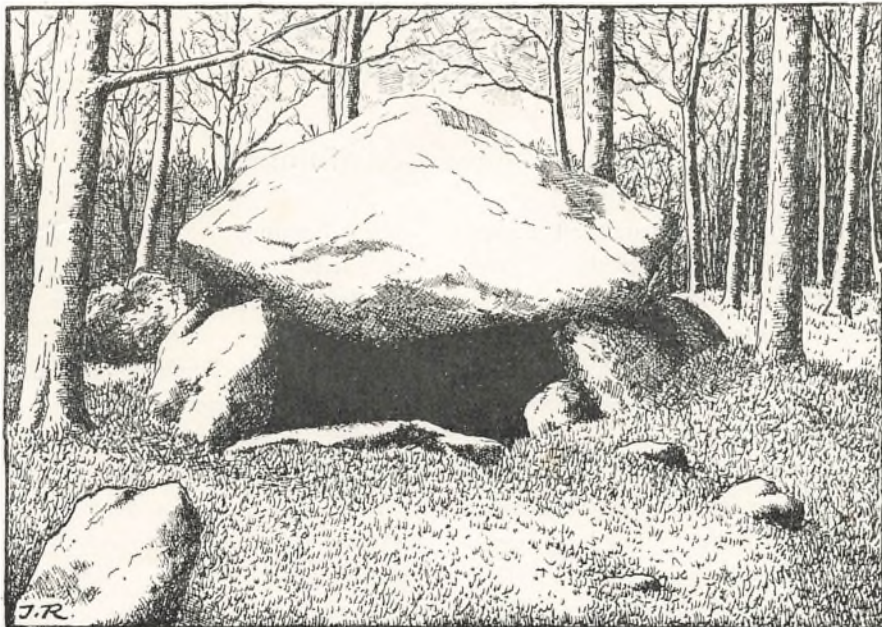
Kontortid 9¹/₂-12¹/₂ og 2¹/₂-4¹/₂
HORSENS

Den lollandske Landbo- stands Sparekasse

NAKSKOV Stiftet 1870

Indskudskapital ca. 61,0 Mil
Reserver ca. 3,8 Mill.

Kontorer i: Maribo - Birket -
Dannemarle - Stokkemarke.

Dyssekammer i Nørreskoven paa Als.

STORSTENSGRAVE PAA ALS

En af vore kendte Arkæologer har en Gang sagt, at Als er »Megalithtidens Eldorado«, og han har Ret. Iblandt Øens Oldtidsmindesmærker er Storstensgravene de dominerende. Der ligger kun faa bevaret paa fri Mark, Jorden er for god og de hár ligget i Vejen for Ploven. Der ligger et Utal af disse overpløjede Højtømter. Derimod er mange pragtfulde Grave, baade Langdysser og Runddysser, bevaret i vore Skove; især i Nørreskoven, Blomeskobbel og Brandsbøl Skov, hvor de findes i større Samlinger. Als har over 60 bevarede Dyssekamre. Desuden findes der en Mængde Bronzealderhøje og Tuegrave fra den ældre Jernalder. Paa det arkæologiske Kort i Sønderborg Museum er der alene paa Als indført ca. 2.200 Oldtidsmindesmærker.

I Aarene siden 1943 har Sønderborg Museum sammen med Nationalmuseet næsten hvert Aar foretaget Restaureringer af Mindesmærker paa Als, og et par enkelte paa Sundeved. Nedskredne Dæksten og væltede eller forskubbede Randsten blev rettet op, Kamrene rensed ud eller udgravede. Saaledes er i de senere Aar 27 Langdysser og 25 Runddysser blevet sat i Stand. De staar nu som stolte Minder fra Hedenold paa vore Marker og i Skovene.

FRA BALLUM ENGE

Af M. H. Nielsen

III.

Høsletten efter Udskiftningen

Ved Udskiftningen forsvandt alt Fællesskab om Arbejdet under Høsletten. Enhver Lodsejer kunde nu frit tage Bestemmelse om Arbejdets Gang. I det væsentlige kom Høsletten dog længe efter til at forme sig paa samme Maade som tidligere.

I 1874 holdt Slaamaskinen sit Indtog i Ballum Enge. Nævnte Aar havde Ingvard Nicolajsen i Mølby lejet en Maskinhandler i Bredebro til at slaa en mindre Engfenne. I de nærmest følgende Aar kom der et Par Maskiner til Sognet, men det varede længe, inden de blev almindelige. Bønderne fandt, at det gav for lidt Hø, naar Engen blev slaaet med en Maskine. Med en Le kunde man ganske anderledes gaa til Bunds i Engen. Efterhaanden blev Maskinerne forbedrede, men det var først omkring Aarhundredskiftet, de blev almindelige.

Det var ikke blot Lodsejerne, der nærede Betænkelse ved Anvendelsen af Maskinkraft til Høsletten. Ogsaa Sletterne var betænkelige. Maskinen tog jo saa at sige Brødet ud af Munden paa dem. Jævnlig gav de deres Uvilje mod den nye Maade at slaa Græs paa til Kende ved med deres Le at slaa »Briller« i de Enge, der var slaaet med Maskine. De vilde derved vise, hvor daarligt Arbejdet var gjort. Det hændte nok ogsaa, at der blev anbragt en Sten eller et Stykke Jern i Græsset, for derved at ødelægge Maskinens Kniv. Men efterhaanden gik Maskinen af med Sejren. Nu om Dage er der næppe en eneste Fenne, der bliver slaaet med Le. Folk har næsten helt glemt at haandtere en Le.

Høets Samling med de gamle Træriver er ogsaa næsten gaaet helt af Brug. Hesteriver i en eller anden Skikkelse har her tildels afløst Træriven.

I Ballum Birks Tingbog findes der under 17. Jan. 1673 optegnet følgende:

»Ballum Sognemænd samtligge enstemmig vedtog og begærte udi Tingbogen at maatte indtegnes, at ingen, hvo det vel vilde, maa understaa sig af Bolet at give efter Dags til Sletterløn højere om Dagen end 24 Pf. el. Sk. Lybsk, og Natslet efterdags i alle Maader at være afskaffet under en Rigsdlrs Brøde til Øvrigheden og en Rigsdr. til Pantemanden.«

Der ligger tilsyneladende dyb Alvor bag de Ballum Bønders enstemmige Beslutning. Vi ved ikke, hvor længe Beslutningen har staaet ved Magt, ret længe har det næppe været. Sletterne har sikkert været Modstandere af Bestemmelsen om Afskaffelse af Natslet. Det er meget lettere at slaa Græsset, naar det er dugvaadt. Natsletten holdt sig de allerfleste Steder til den Dag, da Slaamaskinen holdt sit Indtog.

Vi har foran hørt om, at der i Tiden omkring 1790 er Planer fremme om Beskyttelse af Engene mod Oversvømmelser ved Opførelse af et Havdige. Baade før og siden har der ofte været Planer fremme i den Retning. Det var især Tilfældet, naar en større Tidevand hjemsøgte Egnen. Men hidtil var det ikke lykkedes at faa en saadan Plan ført ud i Virkeligheden. I Aaret 1913 endes Beboerne i Bredeaaalen endelig om at rejse et Havdige mellem Ballum og Astrup Banke i Brøns Sogn. Det følgende Aar blev

Arbejdet paabegyndt, og man haabede at faa det færdigt inden Udgangen af 1914. Det kom til at gaa anderledes. Da Verdenskrigen brød ud d. 1. Aug., blev de fleste af de ved Diget beskæftigede Arbejdere indkaldt til Krigstjeneste og i de følgende Aar skred Arbejdet kun smaat fremad. Helt færdig blev Diget først i 1919. En stor Del af Arbejdet blev udført af franske og russiske Krigsfanger. Diget har ikke blot ydet Værn mod Oversvømmelser fra Havet, det har ogsaa sat sig Spor paa anden Maade. Det har bl. a. medført, at Kornavl nu er blevet ret almindelig ude i Engene*).

Naar Opførelsen af Havdiget endelig blev virkeliggjort, skyldtes det mer end noget andet en enkelt Mand, Gaardejer og Kredsmand Kresten Jensen i Vesterende. Han var født 1856 og overtog 1880 sin Fødegaard her. Allerede i 1913 blev han valgt til Diggreve, og han beklædte denne Stilling til sin Død i 1933. Det var paa hans Gaard, den tidligere omtalte Niels Pedersen Gram i sin Tid boede. De to Mænd har, hver paa sin Maade, indskrevet deres Navne i Ballum Enges Historie*).

Vide og Vedtægt for Ballum Enge frá 1751

Anno 1751 d. 9. Febr. blev paa Ballum Sogns holdende Grande af de 48 Gaardes Besiddere aftalt, indgaaet, besluttet og fastsatt følgende Poster, som sigter til enhvers Beste, at skal uimodsigelig og uden nogen slags optænkelig indvendinger holdes og efterkommes i de paafølgende 4re Aar 1751, 1752, 1753 og 1754 under dend ved hver Post anførte Straf, som hvert Aars værende Pandtmænd, fra dend skyldige skal være berettiget og forbunden til, at udpandte.

1. At Broe-Mændene skulde afsiges.
2. At de 48 Gaardes Besiddere self anta-

*) Hinrichs, Die Bedeichung der Bredeau-Niederung, Husum 1919.

***) Sprogforeningens Almanak 1934, S. 81 f.

ger, forfærdiger og i stand holder alt hvis Broe-Mændene haver forrettet, saaledes at de Trej Parter af Sognemændene skal Grave og Kjøre de behøvende og fornødne Sodder til Hørmels Demning, saavel som til alle Broe Hovder i Engene, og skal dend Fierde Part af Sognemændene som er hvert Aars Pandte Mænd sætte og forfærdige Broe-Hovderne; Til at Grave Sodder, maae ingen skicke Dreng eller Piger, mens Karle som forstaar at Grave dem under 2 L Sk Straff, som og om nogen uden Lovlig Aarsag icke Møeder efter Pandtmændenes tilsigelse, endten at grave, eller Kjøre Sodder, og derforuden at gjøre Arbejdet lige ved sin Naboe.

3. Marcken-Skiel Grou imellem Forballum og Ballum Marck, deeles af Pandtmændene til hver Bye, og vedligeholdes af de 48 Gaardes Besiddere, med samme Lycker skal Pandtmændene have Opsigt, ligesom med andre Lycker.

4. Dollerne i Engene overalt opgraves af hvert Aars værende Pandtmænd til retter Tid.

5. Vandets Afgravning i Engene med Rander skeer af hver Mand efter tilsigelse af Pandtmændene, endten heelle, halve, eller fierde part af Sognet dertil behøves, og dend som icke Møeder til ansatte Tid uden Lovlig og beviisslig Aarsag, skal give til Straff 4 L Sk.

6. Broen imellem Ballum og Randerup som kaldes Slaue-Broe, bekostes og istandholdes af Sogne Mændene, men hvert Aars Pandtmænd, skal have tilbørlig Opsyn dermed, at dend alletider er i forsvarlig og upaaklagelig stand, under Ansvar.

7. Veiene overalt i Høe-Aggen efter at de af samtlige Mænd er i stand satte, vedlige holdes forsvarligen af hvert Aars værende Pandtmænd.

8. Derimod skal de 3de Werrer og Hauer Kouen som Broe-Mændene haver haafft, hvert Aar sættes paa Offentlig Auction naar

Pandtmændene finder det for best, dog at derom først bliver advaret paa Kircke Stevne.

9. I Foraaret legges ickuns 10 siger Tie heele Greisser til hver heel Gaard, og tillades ingen hvercken Bohlsmand eller Kaadner (med mindre de sær tilladelse dertil haver) at slaae noget overalt, under Straff for hvert støcke endten det er stort eller lidet 1 Rdl., og skal der foruden dend skyldige straxen være forpligtet at skaffe det af Græsset.

10. I Efterhøsten fra Høe er Indbierget og til Kornet bliver indbierget, legges paa Engene til hver Gaard 15 Greisser, og i dend Tid, maae gaae 2 Rømplinger eller 4 Kalve for eet heel Greisse, hvad Creaturer enhver i den Tid af Mangel for Greisser icke kand faae paa Engene, bliver gaaendis veed Ungkretter som det har gaaet om Sommeren, siden enhver Bye, beholder for sig i dend Tid deris Sommer-Greisser, som de har haft til deris ung Kretter og Kiør, saa og hver deris Merske, og er det Kaadnerne tilladt i Efterhøest, saasart der kommer Kiør paa Enge, at lade deris gaae med, saa mange de har haft om Sommeren, men ingen at maae Kiøbe meere, hvorimod de for heele Aars Høst Grøden skal betalle af hver Koe 12 L Sk, deraf de 9 L Sk skal komme Sognet tilgode, og de 3 L Sk til hvert Aars værende Pandtmænd.

11. Naar Høe og Kornet er indaulet, skal det være enhver tilladt at lade deris Kretter og Bester, saamange de haver, gaae paa Marcken eller i Engene hvor de vil, da siden ved hvert Aars holdende Sogns Regnskab, skal gøres en ligning derover, og skal dend som haver meere end andre af hvert heel Greisse betalle 4 L Sk, og dend som har haft mindre, lige saa meget ind derfor; Alt hvad der kommer paa Græsset bereignes og betalles af, endten det bliver Soldt af Græss eller icke, med mindre at noget dør paa

Græsset, deraf betalles ingen Græss Penge, men tilkiøber sig nogen noget uden Sogns fra, skal inden 24 Timmer anmelde det for Pandtmændene, og betalle deraf 16 L Sk Græss-Penge.

12. Naar efter forermelte 10 og 11 Poster bliver slaget paa Høest-Grøden, skal enhver være forbunden til, inden 3 Dage, Skriffblig under deris Hænder, at tilkiendegive Pandtmændene, hvormeget de af hvert slags haver paa Græsset, under 4 L Sk Straff, skulde da siden imod forhaabning befindes nogen at være saa u-Gudelig, u-Christelig og Samvittighedsløse til sin egen fordeel, og for at Forurette sin Næste, at have slaget meere paa Græsset, end de angiver haver, skal dend eller de uden modsigelse foruden Græss-Pengenes erlæggelse, deraf betalle til Straff af hvert støcke, endten det gaar for heel, halv eller fierde part Greisser 1 Rdl.

13. Og da det vil falde Pandtmændene besværlig, og snart u-mueligt, at faae Tallet paa saa mange Creaturer, skal hver Mand være forbunden til, i fald Pandtmændene det forlanger, effter tilsigelse, endten self eller en anden for sig at Møede dend dertil ansatte Dag og stæd, for at udviise deris Creaturer under 4 L Sk Straff.

14. Er ogsaa indgaaet og Aftalt, at til hver heel Gaard skal icke være meere end 2de Slettere, vil nogen holde 3 Slettere er det dem uformeent, mens icke at tage meere end 2 Skar need, og 2 Skar op med sig paa hver Eng, icke heller at Slaae tilbage naar andre slaar ned eller op ad, under Straff af 2 L Sk for hvert gang, hvilcke Straff-Penge enhver Hosbonde skal Svare til, som derimod kand Decoutere Sletterne det i deris Løn.

15. De 5 Skar Enge skal Slaaes af 5 Skar under 2 L Sk Straff, og holdes i hvert Skiff eller Bye, Frammer-Mænd baade frem og tilbage, og skal hver Hosbonde, som endten self eller sit Folck, der Slaaer Frammer Mændene forbi, betalle til Straff for hvert gang

1 L Sk. Ligesom enhver Hosbond skal være forbunden til at forbyde deris Drengé, at de icke som hidindtil skeet er, gaar og hækker og Slaaer ned aff Engene, mens efterlader sligt, thi ellers skal Hosbonden betalle for dem til Straff for hver gang 1 L Sk.

16. I Ragen maae ingen bruge meere end

5 Raggere til hver heel Gaard, men om nogen haver smaae Børn, skal det være dennem uformeent at tage dem med.

Vedtægten findes i et Tingsvidne, der er optaget paa Ballum Birks Ting den 15. Juni 1751, og er indført i Tingprotokollen 1747-1778 fol. 65-67.

Flygtningenes Indflydelse paa Sproget i Sydslesvig

Af Chr. Stenz

Det er vist ikke Overdrivelse at betegne Folkeflytningen fra det østlige til det vestlige Tyskland som — i hvert Fald hvad Tempoet angaar — Historiens hidtil største Folkevandring. I Sydslesvig, hvor Befolkningstallet er blevet næsten fordoblet, har Invasionen skabt en Tilstand, som — dersom ikke drastiske Foranstaltninger kommer til Anvendelse — uundgaaeligt vil medføre alvorlige sociale Kriser.

Men enhver Folkevandring vil før eller senere fremkalde Forandringer af kulturel og sproglig Art, og selv om Sydslesvig overfladisk betragtet er en Del af det tyske Kultur- og Sprogomraade, saa har Landsdelen dog i disse Henseender som en Eftervirkning fra den danske Fortid bevaret et Særpræg, der — helt bortset fra det nationale Sindelagskifte, som har fundet Sted — stærkt adskiller den fra det egentlige tyske Omraade. Personlig har jeg hørt Flygtninge i Flensborg beklage sig over den Egn, de var tvunget til at opholde sig i. »Og saa dette halvdanske Sprog!« sagde de!

I et Cirkulære af 5. Januar 1948 fra »Ministerium für Volksbildung« i Kiel, kaldet »Pflege der plattdeutschen Sprache«, paapeger Landsminister Kuklinski den Fare, som

Tilstedeværelsen af de mange Fremmede frembyder for den hjemlige Dialekt, og han opfordrer til at værne om det Plattyske gennem Skolerne.

Fra dansk Side har man længe været opmærksom paa den Indflydelse, Flygtningene kan udøve paa Sprogforholdene, og allerede før Cirkulæret fremkom, er der søgt indsamlet Materiale til at belyse Problemet. Men Materialet er sparsomt, og en Udvikling, som influerer paa Dagligsproget, foregaar saa stiltfærdigt og umærkeligt, at den i hvert Fald ikke kan illustreres gennem statistiske Beregninger. I det følgende maa jeg derfor indskrænke mig til at pege paa de ret faa Kendsgerninger, der kan belyse Tendensen i Udviklingen.

Som antydet i min Undersøgelse af det danske Sprogs Stilling i Mellemslesvig (i »Sønderjydske Aarbøger« 2. Halvbind 1947) kan man ikke paastaa, at Flygtningene til Dato har øvet sproglig Indflydelse i de dansktalende Egne i Sydslesvig, tværtimod er der Eksempler paa dansktalende Flygtningebørn. Sideordnet hermed beretter den ansete Sprogforsker *Poul Selk* fra Angel, at de fremmedes Børn her antager sig den plattyske Dialekt, og det samme oplyses fra andre Egne, saa-

ledes blandt andet Tarup og Hørup. Men Minister Kuklinski maa aabenbart have andre Erfaringer at bygge paa, og der kan ikke være Tvivl om, at der bestaar en Fare for Plattysk. For det danske Sprog hernede ligger Truslen lidt anderledes. Her drejer det sig mere om et Enten-eller, enten bliver Barnet dansk- eller tysktalende, og man kulde saaledes ikke antage, at Flygtningene kan øve væsentlig Indflydelse paa det danske Talesprog som saadant. Skulde der derimod, som man venter det, og som man allerede kan begynde at spore det, foregaa en Forskydning til Gunst for det danske Sprog, saa kan Flygtningenes Tilstedeværelse i høj Grad virke hemmende paa en saadan Udvikling. Men hvordan det end gaar, saa vil dansk- og tysktalende stadig benytte en Mængde fælles Ord, og det er disse, som man maa regne med vil komme under Paavirkning af de fremmede.

Det er vel her, Minister Kuklinski ser Faren. For selv om Sydslesvig — det nytter ikke at nægte det — i Dag er overvejende tysktalende, saa er det Tyske her langt fra det samme Sprog, som tales i Østpreussen, Pommern, Sudeterland og Schlesien. De mange Danismer, som findes f. Eks. i Angels Plattysk, svinder ind, men at det tyske Talesprog stadig indeholder mange danske Glosser og ofte har dansk Ordstilling, kan heller ikke benægtes.

Samtidig med, at Flygtningene kan reducere Danismerne, vil nye højtyske, tidligere ikke benyttede Ord trænge ind i Dagligsproget. Naar en lille Dreng i Medelby beder sin Mor om »eine Stulle« (et Stykke Smørrebrød), saa har han lært dette af de fremmede, her anvendes det ikke. Paa et offentlig Kontor hernede sidder en ung Mand som stammer fra Tønder, og som med Forkærlighed anvender Udtrykkene »freilich« (selvfølgelig, naturligvis) og »gelt« (ikke sandt?), Ord, som Sydslesvigerne ellers kun kender fra Skriftsproget.

At tage Kartofler op hedder paa Dansk

»samle Kartoffler«, paa det hjemlige Tysk »Kartoffelsammeln«, mens de fremmede siger »buddeln«, der egentlig betyder at rode op i Sandet. Ganske unge Mennesker benytter Ordet »buddeln« som en Selvfølge, paa Sild (Vesterland med sit internationale Præg) anvendes det sammen med »sammeln«, i Nibøl ligesaa — her siger man ogsaa »auslesen«, men hverken i Nykirke, i Ladelund, i Agtrup, i Medelby eller i Lyngaa har man kendt Ordet tidligere. Endnu bruger Pommeranerne det franske »Cousin« (for Fætter). Det anvendes vel endnu af ældre Folk i det sydligste Slesvig, men slet ikke i Mellemslesvig. Det kunde saaledes se ud, som om Flygtningene virker forhalende paa den nationale Modernisering af Tysk. I denne Forbindelse maa ogsaa nævnes »stoppeln« (samle) af latinsk og »Wruke« (Runkelroer) af efter al Sandsynlighed slavisk Oprindelse.

Sproglige Fornyerelser kan ske ad de underligste Veje. Dersom et Fremmedord lettere og simplere end et hjemligt kan udtrykke en Ting eller et Begreb, har det store Muligheder for at vinde fast Fodfæste. I Nord-slesvig anvendes med Forkærlighed det tyske »Zweck«, der klart og enkelt udtrykker, hvad man ellers skal anvende en Del svære, udviklede Ord for at sige, Formaal, Øjemed, Hensigt og flere andre. I store Dele af Sydslesvig benyttes endnu det danske »flytte«, der erstatter de langt sværere »verschieben«, »umziehen«, »umsiedeln« og andre. Det gamle danske »sysle« er vanskeligt at udrydde — det bruges ganske vist i en lidt anden Betydning — om husligt Arbejde — end i Danmark, men det er saa bekvemt, at man nødig vil undvære det.

Hvor længe disse og andre Danismer kan holde sig i det tyske Sprog under de for Tiden herskende Forhold, er et stort Spørgsmaal, kun maa man forestille sig, at har Flygtningene tilsvarende bekvemme Ord, saa skulde de have Muligheder for at vinde Indpas. For at vende tilbage til »buddeln«, saa kan man jævnfør de lige nævnte Eksempler

let tænke sig, at det kan fortrænge det mere udviklede »kartoffelsammeln«, ja det er faktisk i Færd dermed. Naar en lagttager fra Holtenuu fortæller, at det først under Kri-gen er blevet brugt i Egnen omkring Kiel, og man altsaa erfarer, at det allerede benyttes som en naturlig Ting i hvert Fald i Mysunde, i Nibøl og paa Sild, saa maa man erkende, at det er naaet et Stykke Vej ad Sejrens Bane.

Det skulde ogsaa være muligt for det pommerske »Kreude« at overvinde det latinske Marmelade, men foreløbig kan det kun indvirke paa Sydslesvigernes humoristiske Sans, naar Folk fra Pommern og Schlesien betegner et Komfur som »Kochmaschine« eller kort og godt »Maschine«. Og alligevel anvendes det allerede nu, ganske vist kun som en Vittighed, men man skal ikke forsværge, at denne Vittighed en Dag kan blive Alvor, og at en senere Generation, der ikke kender Baggrunden, kan benytte »Kochmaschine« som en fast Glose. Ved gentagen Brug forsvinder den humoristiske Side af Sagen.

I Sydtønder Amt udtrykkes Arealenheder oftest ved det frisiske »Demat« ($\frac{1}{2}$ Hektar), noget sjældnere ved Hektar, men man kan allerede nu spore, at det tyske Flademaal »Morgen Land« (mellem $\frac{1}{4}$ og $\frac{1}{3}$ Hektar) er begyndt at vinde Udbredelse. Iøvrigt veksler paa Landet Betegnelser for Redskaber og Husgeraad fra den ene Egn til den anden. Det bliver vel ikke let for nye Ord at trænge ind her, saaledes »Bracke« for Hammel, »Kippe« for Kurv (Højtysk: Korb), »Schippe« for Skovl, (Højtysk: Schaufel), »Holz-pantin« for Trætøfler og lignende. Antagelig vil de danske og slesvigtyiske Ord for Gulerødder, »Rødder« og »Wurzeln« ogsaa kunne klare sig over for de her ukendte »Mohr-rüben« eller »Möhren«.

Under de nuværende elendige Boligforhold, hvor kun i sjældne Tilfælde Køkkenet forbeholdes Lejlighedens retmæssige Beboere, er det uundgaaeligt, at det nære Samkvem

med de fremmede vil formaa at øve sproglig Paavirkning paa den yngste Generation. Det er i »Køkkensproget«, der mærkes de fleste Afvigelser fra de hjemlige Betegnelser, og det er her, den hjemmehørende Befolkning lærer det store Tal af nye Ord. Kartoffelmel bliver til »Stärkemehl«, Kød-boller til »Boletten«, Sennep (Højtysk: Senf) til »Mostricht«, Rundstykker (Højtysk: Semmel eller Brötchen) hedder »Schribben«, Skummetmælk (Højtysk: Magermilch) bliver til »Schleudermilch« og Grød (Højtysk: Grütze) »Gritze«. Rødbeder, der ellers kaldes »rote Beete«, kaldes »rote Rüben«, Rødkaal, (Højtysk: Rotkohl) kaldes »Blaukraut«, og en Fællesbetegnelse for Daasemad, Konservesvarer er »Bitsche«. Spejlæg (Højtysk: Spiegeleier) bliver til »Setzeier«, og Flæsketerninger, som ellers benævnes »Speckwürfel«, til »Spirgel«.

Overfyldningen og Trængselen i Lejligheden medfører ogsaa en ret nøje Orientering i hinandens mere intime Familieliv. De hjemmehørende ser og hører Flygtningemoderen give Barnet en »Watchen«. Selv faar de eventuelt en Lussing, »Ohrfeige« eller »Backfeige«. Naar Far eller »Foder« kommer hjem, maa der undertiden »Dresche« til, her kaldet Klø eller »Prügel« eller »den Hieben voll«. Er det helt galt fat med Husfreden, hører Sydslesvigerne undrende, at Manden er blevet »jelle« (skør, hidsig), og at Konen betegnes som »jäck«, der betyder omtrent det samme.

Naar »Mädchen« (Pige) kaldes »Marjelen«, behøver man maaske ikke at frygte for Konkurrence, og »Madamchen« (lille Madam) har heller ikke store Chancer i Sydslesvig. Saa kan man snarere vente, at »Pfarrer« (Præst) med Tiden kan afløse den herværende Betegnelse »Pastor«.

Sydslesvigerne studser, naar de hører Sætninger som: »Gibst du das für mich?« (Giver du mig dette?) og »Wir führten ihn zum Arzt« (Vi førte ham til Lægen.) i Stedet for: Gibst du mir das?« og »Wir brach-

ten ihn zum Arzt«. Lige saa stor Undren vækker det, at Barnet skal »tu Beer«, hvor det paa Plattysk hedder »to Bet«, paa Højtysk »Zu Bett« og paa Dansk »i Seng«, eller det skal »tu Schaul« i Stedet for »to School«, »zur Schule« og »i Skole.

Selv en Sydslesviger af nok saa tysk Sindelag har været ved at anerkende som Landsmænd de Folk, der udtaler ch Lyden som sch, for Eks. siger »Milsch« i Stedet for »Milch« og »nisch« i Stedet for »nicht«., eller som udtaler ge som je, saa at »gehabt« bliver til »jehabt«, »gewesen« til »jewesen« og saa videre.

Som før nævnt kan det ikke statistisk paa-vises, hvor meget af de fremmedes Ordforraad, der allerede nu har vundet Udbredelse. Her er kun nævnt en Del af de egnsfremmede Ord og Sprogformer, som enten er i Færd med at blive taget i Brug, eller som kan tænkes at vinde Indpas i Fremtiden. Der kunde findes mange tilsvarende. Fordi disse Former nu er blevet kendt hernede, kan man naturligvis ikke med Sikkerhed regne med, at de ogsaa vil vinde Hævd i Dagligsproget. Men Eksemplerne maa vist være tilstrækkelige til at vise, at Faren herfor i høj Grad er til Stede.

I de overvejende dansktalende Egne i Sydslesvig, hvor man i Særdeleshed fornægter Landsmandsskabet med Flygtningene, er der i en Del Tilfælde konstateret en bestemt Reaktion mod Fremmedgørelsen af Sproget

derved, at man bevidst gaar over til at anvende Dansk i større Maalestok end hidtil. Ifølge raadende Erfaringer om Sprogkampen, maa man desværre stille sig tvivlende over for Muligheden af større Tilslutning til en saadan Holdning; kun i de dansktalende Egne, eller hvor der findes en stærk dansk Nationalfølelse og en vis Ballast af dansk Kultur, skulde der være Betingelser. Iagttagere fra Egne, hvor Dansk er ved at uddø, beretter, at der tales mere Højtysk end før, det gælder saaledes i Hørup. Den stærke Tilslutning til dansk Kultur efter Kapitulationen er alligevel af saa ny Dato, at man ikke maa nære for store Forventninger om en hurtig Fremgang for dansk Sprog. Som i saa mange Forhold, der vedrører Sydslesvig, er Udviklingen paa dette Punkt naturligvis i høj Grad afhængig af, hvor stor Optimisme, der kan komme til Stede angaaende Fremtidens statspolitiske Vilkaar. Foreløbigt er det uundgaaeligt, at der i de uendeligt mange Tilfælde, hvor hjemmehørende Børn er overladt til Flygtningenes Selskab, vil foregaa en sproglig Paavirkning.

Men hvordan det end gaar, saa vil den Tendens, som der her er peget paa, men som i Dag kun skimtes, maaske om et kort Aaremaal vise sig som en Realitet, og fortsætter de nuværende Tilstande, vil man antagelig om 10—20 Aar kunne berette om fuldbyrdede Kendsgerninger.

FOR HUNDREDE ÅR SIDEN

Dagbogsblade fra treårskrigen tid

Ved Peter Kr. Iversen

Fortsættelse af den ukendte Snogbækbeboers dagbogoptegnelser 1948 vedrørende krigsbeginnelserne i Sundeved.

Den 1. mai.

Al efterretning fra de danske er os spærreret, vi ere nu overladte til os selv og tyskerne, med hvem vi endnu ere temmelig godt tilfredse, endog over forventning. — Den slesvig-holstenske fane vaier nu paa Gravensteen.

Den 4. mai.

Befalede de danske os at skandse, saa befaler tydsken os nu at jævne samme; hvem der har magt at byde, ham maae vi adlyde. — Tydskerne vil til Sønderborg; en bro skal overlægges vandet; staden maa indtages eller sættes i brand. /: Bliver vel ikke saa gandske uden Omstændigheder :/ —

Den 6. mai.

En kanonade er bleven hørt nord paa; man mener det er preusserne, som er truffet sammen med de danske mellem Abenrade og Haderslev.

Den 7. mai.

Tydskerne vedbliver at recognoscere egnen heromkring, men ere ikke meget glade med kysterne; dampere og kanonbaade ligge bestandig og opvarter dem med salver, som ikke bekommer dem saa gandske vel.

Den 8. mai.

De danske har afbrændt nogle huse ved Sønderborg færge, maaske for at faa frit skud. Af og til høres kanonade, ogsaa gevær-salver. Gid denne uroelighed snart maatte faae en ende.

Den 12. mai.

Igaar og forgaars var der stærk kanonade ved Sønderborg. Man mener, de danske har vovet sig over vandet og været i mæng med tydskerne. Peter Jensens huus paa Dyppe-mark er afbrændt. Hvorledes alt dette vil løbe af maae Gud vide. —

Den 13. mai.

Idag har tydskerne flyttet kvarter, vi har faaet hanoveranere isteden for oldenborgere. — En og anden af sundevitterne bliver arresteret for spionerie, men dog efter afhør igjen løsladt. Dominikussens huus paa Dyppe-mark er ogsaa afbrændt. — Tydskerne prædiker os bestandig hovedet fuldt om de danskes tilintetgørelse og hines overlegenhed. — Alt i sin orden. —

Den 16. mai.

Alle beboerne nær stranden flytter ud af deres huse; det er en bedrøvelig tid for vores ulykkelige land. Rygtet siger i disse dage, at russerne og svenskerne skulle ile til de danskes undsætning; hine skulle endog være i nærheden; vi vide det ikke, men maae oppebie tingens gang. At faae en broe over vandet ved Sønderborg har tydskerne opgiivet, det bliver dem nok for vanskelig. — Vores haab at blive militæret qvit, bliver skuffet dag for dag. Krigskjørsler og magasinleveringer giver bonden nok at bestille. —

Den 17. mai.

Igaar var atter skjærmydsel ved Sønderborg og endtes som sædvanlig med, at begge parter droge sig tilbage; hvor mange der bliver skudt eller saarede, faar man ikke at vide. — Lorenz Nielsens og Hans Jensens huse paa Dyppe-mark bleve ogsaa igaar skudte i brand. — Idag har indkvarteringen i landsbyerne igjen byttet om; nogle er afmarscherede til Abenrade. Rygtet siger: Den danske armee ligger mellem sidst nævnte sted og Haderslev.

Den 18. mai.

Idag skyden ved Sønderborg igjen. Nu have vi været indesluttet af tydskerne i 3 uger og endnu ingen forandring. Disse underhandlinger faae aldrig ende. Landet lider meget, især egnen nær Sønderborg. Haandværker gaee gandske istaae. — Land-

manden faaer næppe den nødvendige sæd lagt, og endeel deraf bliver skammeligt nedtraadt mange steder; vi maae vel sande ord-sproget: fred ernærer, men krig fortærer! Man mener, endeel svenske er landet ved Sønderborg.

Den 19. mai.

Igaar aftes kl. 10 blev der blæst allarm, men havde ingen videre følger end at efter en time enhver drog i sit kvarter igjen. Idag er Jørgen Hørlyks huus paa Dyppemark afbrændt. —

Den 20. mai.

De danske vedbliver at forurolige de tyske poster paa Dyppemark, enkelte kanon-skud ere bleven hørte, ellers har intet videre forefalden de sidste par dage. Det lade til, at de danske ikke have i sinde at gjøre landgang fra denne side, men kun bliver ved at holde tyskernes opmærksomhed paa sig; hvad følgerne bliver vil tiden lære. —

Den 21. mai.

Igaar hørtes kanonade i nordvest retning. Idag har alt været roelig.

Den 22. mai.

Atter idag kanonade nordpaa.

Den 23. mai.

Nu var rygterne aldeles modstridende. Nogle mener: preusserne ere endnu i Jylland; andre: i nærheden af Abenrade; nogle: der ere endeel ivente til tyskernes undsætning; andre: veien skal være spærret for tyskernes tilbagemarsch og meget mere. —

Den 24. mai.

Idag alt roelig.

Den 25. mai.

Da det danske militær laae paa Sundevitt, opfordrede de os til at gribe til vaaben mod fjenden. Nu da tyskerne besidder magten, fratager de os vaabnene, som i sig selv vare usle nok og opfordrer os maaskee til at stride mod de danske. Rygtet gaar i disse dage, at de tyske vil holde session over os sundevitter. Skulle dette rygte stadfæste sig, ere vi først ulyklige; gid en forandring i tingen dog snart maatte være nær!

Den 26. mai.

Nu have tyskerne været her i 4 uger. Idag siger rygtet rigtignok: der er fred sluttet og disses tilbagemarsch er nær (gid det var saa vel), men at rygtet bedrager, have vi forlænge siden erfaret. —

Den 27. mai.

Den 9. juni vil tyskerne holde session: endeel manskab have allerede faaet ordre at møde; mange flygter til Als. Nu nærmer sig tiden, at der maae gjøres virkning fra dansk side, hvis vi endelig ikke skal antage det tyske parti.

Den 28. mai.

Hjælpen var nærmere end vi troede. I formiddag skandsede vi for tyskerne paa Dyppelbjerg; neppe vare vi dermed færdige, (kl. 2 eft.) førend de danske begyndte at skyde ved Sønderborg. Allarm blev blæst. alle tyske tropper kom paa benene og inden 2 timer havde de danske disse dreven paa flugt fra deres skandser ligetil Nybelmark, hvor de ligeledes vare befæstede. Der skal fægtningen have været temmelig haard, idet tyskerne holdt sig en tidlang bag deres kanoner, men maatte dog omsider tage flugten, og omtrent kl. 8 hørtes ingen skud mere. — I dette øieblik drager vi veiret noget lettere, gid denne begyndelse maae faae god fremgang!

Den 29. mai.

Nu have vi seet de længe ventede kjærkomne danske (13 battallioner). Idag har igjen fra kl. 11 til 3 været slag mellem Sattrup og Nybel. De danske have draget sig noget tilbage; man mener disse venter paa svensken, som skal komme nordfra.

Den 30. mai.

Idag strækker de danske forposter til Nybøl. Alt har været roelig, undtagen enkelte kanonskud hørtes her henimod aftenen ved Gravensteen. Almindelig tilfredshed hersker nu i omgang med det danske militær.

Den 31. mai.

Nogle kanonsalver er idag (eftermid.) her atter bleven hørt ved Gravensteen. De danske forposter ere endnu paa samme plads som igaar. Der siges, at svensken (de danskes undsætning, 48 batallioner) nu ere naaede til Abenrade og at den danske fane vaier der. (Fortsættes).

ERIK KROMANN

MUSIKALSK AKCENT I DANSK

(Tillæg; Svenske Indvandring i Danmark i Oldtiden)

Sædvanligvis er lydhistoriske Undersøgelser noget, som man skal overlade til Sprog-historikerne alene at beskæftige sig med. Naar Kromanns Bog alligevel skal omtales her, er det fordi han kommer ind paa meget interessante historiske Forhold paa Danmarks Sagtid og yderligere uddyber sine Resultater i det nævnte Tillæg, der er en nærmest spændende historisk Beretning, som udmærket kan læses for sig.

Naar vi kan høre Forskel paa de forskellige Egenes Dialekter, f. Eks. paa en »syngende« Fynbo og en »buldrende« Midtjyde, skyldes det ikke saa meget Ordforraadet som Tonegangen eller Akcenten og Kromann har sikkert Ret i at Akcenten er den mest ægte og uforanderlige Del af et Sprog. Nu findes der i Danmark fire Omraader, hvis Dialekt viser den Ejendommelighed at have to forskellige Akcenter, i nogle faa Tilfælde endog knyttet til samme Ord. I Østsjælland kan der høres Forskel paa Ordet Tøj, naar det bruges i Almindelighed og naar det f. Eks. siges om en Bold: det er kun en Tøj — (en af Tøj). Disse fire Omraader med dobbelt Akcent er Bornholm, Nordsjælland, Sydlangeland, Ærø og i Sønderjylland et Omraade der begynder, paa Haderslev Næs, medtager den sydlige Del af Hoptrup Sogn, Halvøen Løjt indtil Landevejen og Als og Sundeved indtil Øst for Tinglev, og som Syd for Landegrænsen har omfattet Angel og Dele af Mellemslesvig. Grænsen kan her ikke fastslaaes, da det danske Sprog er tabt.

Det vil vides, at det er denne Dobbeltakcent, der er Emnet for den Afhandling som Nikolaj Andersen med Udgangspunkt i Felsteddialekten skrev om den musikalske Akcent i Østlesvig.

Det historiske interessante begynder der, hvor Kromann rejser Spørgsmaalet om, hvordan disse Omraader kan være opstaaet. Det

mærkelige er at Grænserne er saa skarpe og gaar saa tilfældigt i Forhold til senere historiske Forhold, skærer midt igennem Sogne og Herreder og gamle Godsdistrikter og hvad der ellers kan have bidraget til at blande Folk sammen. Skellene maa være gamle og synes kun at kunne forklares ved søværts Indvandring i forhistorisk Tid. Og der er kun et Sted hvorfra Folk med disse sproglige Ejendommeligheder kan være kommet, fra Upland i Mellemsverige, et Omraade der i tidlig Folkevandringstid var et svensk Kraftcentrum, hvorfra man snarest kunde tro, at en svensk Ekspansion kunde udgaa. Og dermed rykker vi med et Slag ind i højst vigtige Begivenheder i Danmarks ældste Historie.

Den svenske Indvandring, der er Tale om, er Danernes, og om dem fortælles, at de blandt alle Skandias Folk udmærker sig ved en overordentlig Legemshøjde og at de, udgaet af Sveernes Stamme, har fordrevet Herulerne fra deres Bopæle. Allerede tidligere har Arkæologerne gjort opmærksom paa, at i Skeletgravene fra Aarhundrederne efter Kr. F. er Legemshøjden flere cm større end tidligere, og at vi maaske deri havde et ganske konkret Vidnesbyrd om de granvoksne Danernes Ankomst. Og de fordrevne Heruler kender vi ret godt. I Aaret 267 er de bosiddende ved Sortehavet, hvor de fra store Flaader hærgede paa Kysterne. Senere kom de i Vanskeligheder og kort efter Aar 500 beslutter en Del af dem at gaa i romersk Tjeneste medens Resten, som ikke vilde miste deres Selvstændighed giver sig paa Vej hjem til Norden, som de altsaa stadig havde bevaret Erindringen om. Og saa drog de da »gennem alle Slavernes Stammer« op langs Weichselen til Østersøen, derefter mod Vest »gennem et stort Ødeland« Nordtyskland, som Germanerne just havde forladt og kom til Varnerne som boede Sydøst for Holsten.

De drog videre nordpaa og »skyndsomt forbi ogsaa Danernes Stamme.« Anglerne havde jo nogen Tid i Forvejen forladt Angel for at drage til England og Danerne havde altsaa allerede sat sig fast her og maaske efter Akcentomraadet at dømme i endnu større Omraader i Østsønderjylland. Op langs Hærvejen eller lidt vestligere er de da vandret, og i denne Forbindelse er det fristende at nævne Guldfundet fra Skodborg fra ca. 550; paa Brakteaten findes Navnet Alawin, der kendes som et herulisk Navn. Fra et Sted paa Jyllands Østkyst indskibede de sig og sejlede til Øen Thule, man mener, det var i Bleking.

Denne mærkelige Beretning kaster et skarpt Lys over Folkevandringstidens urolige Europa og vi ser ogsaa der et indirekte men tydeligt Bevis paa Danernes Fremtrængen over de danske Øer til det østlige Jylland. Mange andre interessante Ting som der

her ikke er Plads til at komme ind paa, behandles i Bogen. Om Stednavnene paa —lev, om Navnet Herulerne, der skal være det samme som Jarlerne og forklares ved at Jarl ikke til at begynde med betyder et Embede men blot en Mand af Overklasse — det stemmer med, at Herulerne overalt hvor de kommer optræder som et Krigerfolk, der lever af de undertrykte, — om Jyderne og Anglerne og om Ollemersdiget*), hvor Kromann gør opmærksom paa, at det just ligger paa Akcentomraadets Vestgrænse; om disse og andre interessante Ting maa der henvises til Bogen.

Men det begyndte altsaa med, at i nogle Egne har Sproget endnu i Dag en egen Tone. Det er en fængslende Tanke, at dette skal skyldes at nogle lange, lyshaarede Folk kom sejlene for 1500 Aar siden og bosatte sig. »Dit Maal røber dig, du est en Daner.«

H. N.

Til vore Annoncører!

Tegning af Annoncer i Sønderjydsk Maanedsskrift, der hidtil har været overdraget til et Kontor i København, overtages fra 1. Juli 1948 af Bladet selv, saaledes at Th. Laursens Bogtrykkeri, Tønder, ved Hr. H. Jacobsen fremtidig i Spørgsmaal vedrørende Annoncer optræder paa Redaktionens Vegne.

Sønderjydsk Maanedsskrift er Annoncørerne taknemlig for den Støtte de yder vort Arbejde og vi beder Dem om at modtage vore Henvendelser med samme Velvilje som hidtil, saa meget mere som Annonce-Indtægten nu mere direkte og i større Udstrækning kommer Bladets Arbejde tilgode.

Vi opfordrer, som vi har gjort det før, vore Læsere til at støtte de Firmaer der viser deres Interesse for kulturelt Arbejde i Grønlandet ved at støtte os.

Redaktionen.

*) Sml. S. M. VI, s. 45 ff. og 65 ff.

Dansk

Køleautomatik- og Apparatfabrik

Nordborg.

Haslev Gymnasium - *Kostskole
for Drenge*

Eksamensret til Mellemskole-, Real- og Studentereksamen.
Alle Oplysninger ved Henvendelse til

Peter Kæstel, Rektor. Haslev.

Støt dansk Industri

AKTIESELSKABET
SKARREHAGE MOLERVÆRK
Nykøbing Mors

Bornholms Maskinfabrik, Rønne
Jernstøberi, Maskinfabrik, Bygningsstøbegods

IKAST SKAANERFABRIK
P. Chr. Mikkelsen
IKAST

Oscar Christensen

Kolonial en gros

Kolding — Varde — Haderslev — Aabenraa

Aktieselskabet
Frølund & Wittrup
HORSENS

Adda

Korsetterne virker slankende,
sitter eminent og er beha-
gelige i Brug.

Reserveret

„B“

Aktieselskabet
SIMON BRØND & CO
Barnevognsfabrik
Vejen

Morsø Textilfabrik A/S
Telefon 575 (2 Linier)
Nykøbing M.

A. Jepsen
Trikotagefabrik
Vestergade 43 — — Telf. 221
HERNING

J. N. Jepsens Boghandel
Tønder . Telf. 341
Stort Udvalg i saavel aktuel som
antikv. Litteratur om Sønderjyll.

Harald Bo Bojesen
Boghandel
A A B E N R A A

Jyden^{ns}

AALESTRUP

Venstres
Landsorganisation

Trifoliums Frø

A/S RASM. HOLBECK & SØN

Nørregade 69

Odense

Telf. 24 og 99

Vester Boulevard 4
Telf. Central 3340
København V.

Aktieselskab

Hjørring Diskontobank

Hjørring

Sparekassen for
Lyngby og Omegn

A/s Chr. H. Nielsen jun., Hjørring

— Forretningen grundlagt 1874 —

Korn - Foderstoffer - Kunstgødning - Kul m. m.

Lyngby Hovedgade 17

A/s Jacob Jensen & Co.

Hammerum

Trikotagefabrik

Åskov Møbelsnedkeri
pr. Vejen.
SØREN OLESEN

TEKSTILFABRIK

Import En gros

Herring.

Støt de
sønderjydske
Indsamlinger
A. B. C.

BRUUN & SØRENSEN A/S

Kgl. Hofleverandør
grundlagt 1893

INGENIØRFORRETNING

Varme - Sanitet - Gas - Vand - Elektricitet

AARHUS

Kannikegade 18
Tlf. Nr. 4362 - 4363 - 4364

KØBENHAVN

Niels Ebbesenvej 20
Tlf. C. 5036

Horsens Folkeblad

Byens og Egnens
største Bad

Nakskov Dampmølle

Aktieselskab

NAKSKOV

Vojens
Andels-Svineslagteri
Vojens . Telf. 4111, 4112, 4113

A/s De forenede Kalkværker

Torp pr. Thisted

Telefon 25

Reserveret
S. S. V.